

บทที่ 6 บทสรุป

การเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส เกิดจากปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินการเรียกร้องดินแดนคืนของไทยประสบความสำเร็จคือ

1. การอ่อนกำลังลงของฝรั่งเศส

จากสภาวะการณ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นและเอื้ออำนวยต่อการดำเนินการของไทย คือ ได้เกิดสภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นในทวีปยุโรป ตั้งแต่ต้นเดือนกันยายน 2482 เยอรมนีได้ส่งกองทัพโจมตีประเทศต่างๆ มีโปแลนด์เป็นประเทศแรก จึงถูกอังกฤษและฝรั่งเศสประกาศสงคราม จนถึงเดือนพฤษภาคม 2483 และเยอรมนีก็ได้ส่งกองทัพเข้าโจมตีฝรั่งเศส จนต้องประกาศยอมแพ้ในเดือนมิถุนายน 2483 จากการพ่ายแพ้ตัวเองได้สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้นำไทยที่จะดำเนินการเรียกร้องดินแดนคืน

การอ่อนกำลังของฝรั่งเศส ยังส่งผลให้ญี่ปุ่นเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้นในอินโดจีนฝรั่งเศส โดยขอส่งกองทัพบก เรือ และอากาศ เข้ามาอยู่ในอินโดจีนฝรั่งเศส ทำให้รัฐบาลไทยมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียกร้องเอาดินแดนที่คิดว่าเคยเป็นของไทยมาก่อนกลับคืนมา ก่อนที่จะตกเป็นของญี่ปุ่น ในความคิดเห็นของรัฐบาลไทยได้มองเห็นความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศส ที่อาจไม่สามารถที่จะปกครองอินโดจีนต่อไปได้ และเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะได้เรียกร้องดินแดนที่เคยเสียไปให้แก่ฝรั่งเศสในอดีตกลับคืนมา

2. ความคิด "รวมเผ่าไทย"

ทั้งนี้เป็นผลจากการเกิดความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ชนชาวไทย โดยกระแสความคิดชาตินิยมสำคัญที่มีผลต่อการเรียกร้องดินแดนคืน คือการได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทย ที่มีการศึกษากันมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้เกิดความรู้ว่าคนเชื้อชาติไทย เป็นชาติที่เคยยิ่งใหญ่มาแต่อดีต แต่กลุ่มคนไทยได้แตกกระจายกันอยู่ในหลายพื้นที่ และการรับรู้เรื่องการเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสด้วยความไม่ยุติธรรม ส่งผลต่อความคิดในเรื่องที่ต้องการจะ "รวมเผ่าไทย" (Pan Thai) ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อความยิ่งใหญ่เกรียงไกรของชนเผ่าไทย

3. ความมั่นคงของคณะรัฐบาลและความเข้มแข็งของกองทัพ

การขึ้นมามีอำนาจในฐานะนายกรัฐมนตรีของ หลวงพิบูลสงคราม สืบต่อจากพระยาพหลพลพยุหเสนา ถือว่าเป็นช่วงที่รัฐบาลมีเสถียรภาพอย่างมาก มีสมาชิกคณะราษฎรร่วมเป็นคณะรัฐบาลมากที่สุดและมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ในความต้องการเรียกร้องดินแดนที่เสียไปกลับคืนมา

แม้ความต้องการในการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส จะเป็นการต้องการร่วมกันของ คณะรัฐบาล แต่ในส่วนของวิธีการดำเนินการเรียกร้องดินแดนนั้นกลับมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือในกลุ่มของทหารซึ่งมีหลวงพิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และกลุ่มที่สนับสนุนนโยบายของท่าน เชื่อมั่นว่าการดำเนินการเรียกร้องดินแดนให้ประสบผลสำเร็จ นั้นจะต้องใช้กำลังทหาร ในการกล่าวปราศรัยแก่ประชาชนทั้ง หลวงพิบูลสงคราม และหลวงวิจิตร วาทการ ต่างก็ให้ความเชื่อมั่นแก่ประชาชนถึงกำลังทหารของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพและ เข้มแข็งในการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ประชาชนจึงให้การสนับสนุนโดยทั่วไป ในขณะที่ เดียวกันก็ยังมีผู้ไม่เห็นด้วยกับนโยบายการใช้กำลังทหารในการเรียกร้องดินแดนคืน ได้แก่ หลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งเห็นว่าควรใช้แนวทางสันติวิธีจะเหมาะสมกว่า สิ่งทีหลวงประดิษฐมนูธรรม ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ การยับยั้งการร่วมเดินขบวนสนับสนุนการเรียกร้องดินแดนคืนของ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองในวันที่ 5 ตุลาคม 2483 และแสดงออก ถึงการคัดค้านโดยการเขียนนวนิยายเพื่อทำบทภาพยนตร์ เรื่อง "พระเจ้าช้างเผือก" มีเนื้อหา สนับสนุนแนวทางสันติวิธีแทนการใช้กำลังกองทัพ

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสามารถทำให้เกิดการรวมพลังเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องดินแดนคืนจาก ฝรั่งเศสของประชาชนทั่วประเทศ เช่น การเดินขบวนของนักเรียน นิสิต นักศึกษา สนับสนุนรัฐบาล การร่วมบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือของประชาชนทั่วประเทศ กรณีเหล่านี้ถือเป็นเรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นและกล่าวได้ว่าเป็นการระดมประชาชนเป็นครั้งแรก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระแสความคิดชาตินิยมที่ได้รับการปลุกฝังลงสู่ประชาชนนั้นเป็นผลสำเร็จ คนไทยทั้งชาติจึงได้พร้อมใจกันกระทำกรดังกล่าว และรัฐบาลได้ถือเป็นเหตุสำคัญที่จะต้องดำเนินการตามมติมหาชน

รัฐบาลดำเนินวิธีการเรียกร้องดินแดนคืนทั้งทางการทูตและการทหาร ทางการทูตได้ติดต่อ ขอแก้ไขสนธิสัญญาเกี่ยวกับปัญหาเรื่องเขตแดน โดยใช้ร่องน้ำลิกในแม่น้ำโขงเป็นเขตแดนระหว่าง ประเทศไทยและอินโดจีนฝรั่งเศส ในอีกส่วนหนึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการและเตรียมการด้านกำลัง ทหารเพื่อเตรียมความพร้อมในการรบ และในที่สุดผลจากการเจรจาที่ไม่ประสบผลสำเร็จและ ประกอบกับภาวะการณ์ที่ตึงเครียดมากขึ้น ระหว่างไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศสจึงได้นำไปสู่การสู้รบ อย่างหนักตั้งแต่วันที่ 5 - 28 มกราคม 2484

ในกรณีพิพาทแม้ว่า ฝ่ายไทยจะได้รับความเสียหายอย่างหนักจากการสู้รบทางทะเลใน ยุทธนาวีที่เกาะช้าง แต่ไทยก็สามารถได้ปกครองดินแดนที่เคยเป็นของไทยมาก่อนด้วยความรู้สึกที่ ภาคภูมิใจ และเข้าจัดการปกครองดินแดนเหล่านี้ในฐานะส่วนหนึ่งของดินแดนไทย โดยเริ่มตั้งแต่ การสร้างความรู้สึกให้ประชาชนทั้งในดินแดนเหล่านี้และประชาชนในประเทศรับรู้ว่า พลเมืองใน

4 จังหวัดนี้แท้จริงคือคนไทยที่ได้กลับเข้ารวมอยู่ในพระบรมโพธิสมภารแล้ว การพยายามเปลี่ยนชื่อจังหวัดและอำเภอบางแห่งให้ฟังดูเป็นไทยและเป็นเกียรติประวัติกับบุคคลที่สร้างผลงานดีเด่นในการรบเพื่อเรียกครองดินแดนในครั้งนี้

จากความสำเร็จครั้งนี้ส่งผลอย่างมากต่อการเมืองภายในของไทย ทำให้รัฐบาลรวมทั้งผู้นำคือหลวงพิบูลสงคราม ได้รับความชื่นชมและไว้วางใจจากประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะผู้นำทำให้ประเทศไทยได้รับดินแดนที่เสียไปกลับคืนมา จนทำให้ได้รับพระราชทานยศเป็น "จอมพล" จากสิ่งที่ได้รับในครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดจุดเปลี่ยนทางการเมืองภายใน กล่าวคือ การมีอำนาจในลักษณะการเป็นเผด็จการและลัทธิผู้นำมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการตามนโยบายสร้างชาติ ที่ให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก

ในพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัดนี้ จังหวัดพระตะบองถือเป็นเงื่อนไขทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทยมาก เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ แต่ในขณะที่บางพื้นที่ เช่น จังหวัดลานช้างเกือบจะไม่อำนวยผลประโยชน์ใดต่อประเทศไทย แต่ก็ได้รับการมองว่าดินแดนเหล่านี้มีความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ที่ทุกตารางนิ้วต้องปกป้องรักษาและให้ความดูแลคุ้มครองประชาชนคนไทยเหล่านี้ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับโดยเท่าเทียมกัน ดังนั้นรัฐบาลจึงได้จัดส่งข้าราชการจากทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้องให้ไปปฏิบัติหน้าที่ใน 4 จังหวัดนี้ เช่นเดียวกับพื้นที่ในทุกจังหวัดของประเทศ จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2488 และ พ.ศ. 2489 ก่อนที่จะมีการตกลงระงับกรณี ไทย - ฝรั่งเศส และการโอนดินแดนให้ฝรั่งเศสในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2489

การมอบดินแดนคืนให้แก่ฝรั่งเศสครั้งนี้ รัฐบาลเชื่อมั่นว่าจะได้ดินแดนบางส่วนที่อยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง คือ จังหวัดนครจำปาศักดิ์และลานช้างคืน จากการยื่นเรื่องให้คณะกรรมการประนอมที่ตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหาเรื่องเขตแดน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ

แม้จะคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสแล้ว แต่ปัญหาในเรื่องข้อตกลงบางประการเกี่ยวกับดินแดนนี้ยังไม่สิ้นสุด จนกระทั่งได้เกิดทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ และการก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในปี พ.ศ. 2491 จึงประกาศยอมรับข้อเสนอทุกข้อของฝรั่งเศสทำให้ปัญหาเรื่อง 4 จังหวัดนี้สิ้นสุดลง พร้อมกับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้รับการรับรองจากนานาประเทศ ด้วยเช่นกัน

การที่รัฐบาลดำเนินการเรียกครองดินแดนที่เคยเสียให้แก่ฝรั่งเศสกลับคืนมา และสามารถเข้าปกครองได้ระยะเวลาหนึ่งซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อรัฐบาลเป็นอย่างมาก ทำให้การสร้างชาตินิยมของรัฐบาลประสบความสำเร็จสามารถเห็นเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ และส่งผลให้รัฐบาลดำเนินการ

ปกครองประเทศโดยใช้นโยบายสร้างชาติอย่างเข้มงวดขึ้นเพราะเห็นผลจากความสำเร็งนั้น แต่กระนั้นรัฐบาลก็จำเป็นต้องคืนดินแดนส่วนนี้ให้แก่ฝรั่งเศส จึงกล่าวได้ว่าเป็นการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมากที่ไม่ได้อะไรกลับคืนมาเลย นอกจากนี้บุคคลคนเดียวที่เป็นนายกรัฐมนตรี คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกเป็นผู้ปลุกกระแสมวลชนให้ร่วมเรียกร้องดินแดนคืน แต่ในการเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 กลับเป็นผู้ยินยอมรับข้อเรียกร้องทุกอย่างจากฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเพราะบริบทที่แตกต่างกันในช่วงเวลาทั้งสองทำให้การดำเนินนโยบายต่อดินแดนนี้แตกต่างกันออกไป

อย่างไรก็ตามในงานวิจัยครั้งนี้ ก็มีข้อจำกัดในเรื่องเอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ บางอย่างไม่อาจเปิดเผยและให้บริการสืบค้นได้ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงใช้เอกสารเท่าที่สามารถเปิดเผยได้เท่านั้น ในโอกาสต่อไปหากเอกสารต่าง ๆ สามารถเปิดเผยได้มากกว่านี้ คงจะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีประโยชน์ ที่น่าจะได้ศึกษาต่อไปในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและอินโดจีนฝรั่งเศส รวมทั้งปัญหาในเรื่องการเรียกร้องดินแดน การขอปรับปรุงเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและอินโดจีนฝรั่งเศส

ระหว่างการเรียกร้องดินแดนคืน จนกระทั่งประเทศไทยได้ปกครองดินแดน 4 จังหวัดนี้ ยังพบว่ารัฐบาลให้การสนับสนุนต่อกลุ่มขบวนการอิสระต่าง ๆ ทั้งในลาว เขมร และเวียดนาม กลุ่มเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้เข้ามาใช้ประโยชน์ในดินแดน 4 จังหวัดนี้เป็นที่เคลื่อนไหวและหลบหนีจากการกวาดล้างของทางการฝรั่งเศสในอินโดจีนด้วย ซึ่งเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจต่อการศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ในการทำความเข้าใจกับฝรั่งเศส รัฐบาลไทยยอมรับข้อเสนอในความตกลงระงับกรณีทุกประการ และเขตแดนประเทศไทยภายหลังจากการคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสนั้น ได้กลับไปใช้เส้นเขตแดนตามอนุสัญญาในปี พ.ศ. 2469 และปัจจุบันดินแดนเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา แต่จะเห็นได้ว่าปัญหาในเรื่องเขตแดนนั้นยังไม่อาจยุติลงยังคงเป็นปัญหาที่สืบมาจนถึงปัจจุบัน มีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่แสดงถึงปัญหาในเรื่องเส้นเขตแดนที่ไม่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นกรณีเขาพระวิหาร ในปี พ.ศ. 2503 - 2505 กรณี 3 หมู่บ้าน ที่บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก จนเกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังทหารไทยและลาวในปี พ.ศ. 2531 หรือแม้แต่เหตุการณ์ที่คนบางกลุ่มในราชอาณาจักรกัมพูชา เรียกร้องปราสาทตาเมือน จังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2545 ทั้งนี้ก็สืบเนื่องจากการที่ยังคงมีปัญหาคความไม่ชัดเจนในเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ซึ่งเป็นผลจากสนธิ

สัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศสในอดีตนั่นเอง เรื่องดังกล่าวนี้เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะได้มีการศึกษากันต่อไป

สิ่งที่น่าสนใจควรมีการศึกษาอีกคือ ในช่วงที่มีการเรียกรื้อดินแดนคืนจากฝรั่งเศส รัฐบาลหลวงพิบูลสงครามดำเนินการอย่างไรกับปัญหาเส้นเขตแดนด้านพม่าและมลายูที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ และปัญหาเส้นเขตแดนด้านนี้ยังคงมีอยู่มาจนถึงปัจจุบันหรือไม่ เพื่อให้ประวัติศาสตร์ในเรื่องเหล่านี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในขณะนี้กำลังจะมีการตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทย ลาวและกัมพูชา ขึ้นใหม่ซึ่งยังไม่อาจหาข้อยุติได้ แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องการเรียกรื้อดินแดนในปี พ.ศ. 2483 จนถึงการที่ประเทศไทยจำต้องคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสกระทั่งยุติปัญหาต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2491 อาจถูกนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนในชุดใหม่นี้ และเป็น ที่เชื่อแน่ว่า การดำเนินงานในครั้งนี้น่าจะนำความพอใจในเรื่องการกำหนดเส้นเขตแดนที่เป็นมองว่ามีความเป็นธรรมกับทุก ๆ ฝ่ายได้นั่นเอง